سەربەخۆیی کوردستان لە بەردەم بازرگانی بە نەوتەوە!..

عوسمانی حاجی مارف

حکومەتی هەرێمی کوردستان پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە دەسەڵاتی فرۆشتنی هەناردەی نەوت و غازی هەیە و دەبێت داهاتی ئەم پرۆسەیە وەربگرێت. هەروەها تیشک دەخاتە سەر ئەوەی کە لە دەستووردا هاتووە لە ئەگەری دروستبونی ململانێ، ئەولەویەت بە یاسای هەرێم و پارێزگاکان دەدرێت. بەڵام حکومەتی فیدراڵی و سۆمۆ دەڵێن بەپێی مادەی ١١١ی دەستوور "نەوت و گاز هی هەموو گەلی عێراقە لە هەموو ناوچەکان و پارێزگارەکاندا"، واتە نابێت لە کۆنترۆڵی حکومەتی ناوەند دەرچێت.

لە مانگی شوباتی ساڵی ڕابردودا دادگای فیدراڵی لە بەغدا بڕیاریدا هەرێم ئەو نەوتەی لەسەر زەویەکانی بەرهەم هێنراوە ڕادەستی بەغدا بکات، هەروەها ئەو گرێبەستانەی لەگەڵ کۆمپانیا بیانیەکان واژووی کردبوو هەڵبوەشێنێتەوە. بابەتەکە گەیشتە ئاستێک کە دەسەڵاتی دادوەری لە بەغدا گرێبەستەکانی لەگەڵ زۆرێک لە کۆمپانیا بیانیەکان بە تایبەت کۆمپانیا ئەمریکی و کەنەدیەکان پووچەڵکردەوە.

هەروەها دادگای باڵای فیدراڵی بڕیاریدا کە دەبێت حکومەتی هەرێمی کوردستانی عێراق "هەموو داهاتە نەوتی و نانەوتییەکان" ڕادەستی بەغدا بکات، واپێدەچێت ئەو یاسا نوێیەی نەوت کە لەلایەن حکومەتی عێراقەوە لە بەغدا ئامادە دەکرێت، دوا فاکتەر دەبێت کە کۆتایی خەونی هەر جۆرە سەربەخۆییەکی کوردستان دەخاتە ناو مشتی حزبە کوردیەکانەوە.

حکومەتی ناوەند دەیەوێت ڕەشنووسی یاسای نەوت و غازی عێراق لە ڕێگەی یەک کۆمپانیای نیشتمانیەوە واتە کەرتی نەوت و غاز ڕێکبخرێت وە هاوردەکردن لە یەک حسابدا دابنرێت.

ئەمەش کۆتایی بە هەر باسێک دەهێنێت سەبارەت بە توانای حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ بەردەوام بوون لە کارەکانی فرۆشتنی نەوت، کە پێشتر سەربەخۆ لە حکومەتی فیدراڵی ئەنجامی داوە، تەنانەت ئەگەر هەرێم بتوانێت کەناڵەکان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەی لە فرۆشتنی نەوت ڕێکبخات، ئەوا دەبوو هەموو داهاتە نەوتیەکانی ڕادەستی حکومەتی فیدراڵی بکات لە بەغدا، بەمەش حکومەتی ناوەندی بە

تەواوەتی کۆنترۆڵی دارایی بەسەریاندا ئەنجام ئەدات.
باوەڕێکی بەرفراوان لە بەغدا هەیە کە پێدانی مافی سەروەری هەولێر بەسەر نەوتدا، مەیلی جوداخوازی بەهێزتر دەکات و سەرچاوەیەکی ناڕێژەیی لەگەڵ پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی دەوڵەت بە حکومەتی هەرێمی کوردستان دابین دەکات.
ناکرێ ناکۆکی نەوتی نێوان بەغدا و هەولێر تەنیا وەک ناکۆکییەکی لەناکاو سەیر بکرێت، بەڵکو لەوە زیاتر درێژ دەبێتەوە بۆ حساباتی سیاسی پەیوەست بە بژاردەی سەربەخۆیی دەسەڵاتی حزبە کوردییەکان، لەلایەکی تریشەوە دابینکردنی ژێرخانی ئابوریە بۆ ئەو سەربەخۆییە، کە هەرگیز نەیان توانی ژێرخانێکی جێگیر دامەزرێنن و هیچ ئاماژەیەکیش ئەوە نیشان نادات کە لە تەواوی ژیانی سیاسیاندا ئامادەیی و توانای سەربەخۆی و دامەزراندنی ژێرخانی ئابوریان هەبێت.
ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ بەڵێنی سەربەخۆیی کوردستانی عێراقیان دا لە بەرامبەر ئەوەی سوپای پێشمەرگە لە پێشەنگی شەڕی داعشدا بێت، هەروەها لەلایەن تورکیاشەوە پاڵپشتی کرا. بەڵام پاش ماوەیەکی کورت لە ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانی ڕفراندۆم هێرشکرایە سەر کوردستان وهەر هەنگاوێکی دیکەشیان بەرەو سەربەخۆیی سەرکوت کرد، چونکە پێکهاتەی حکومەتەکانی ئێستای عێراق و ئێران و تورکیا بەرگەی کاردانەوەکانی سەربەخۆیی کوردستان لە سەرتاسەری ناوچەکەدا ناگرن.
لەلایەکی تریشەوە ئامانجی مۆسکۆ تەنیا لە دەستبەرکردنی یەدەکی گەورەی نەوت و گاز لە کوردستانی عێراقدا سنووردار نەبوو، بەڵکوو درێژبووەوە بۆ چاندنی تۆوی لەناوبردنی سەربەخۆیی کوردستان و لە درێژخایەندا جەختکردنە لەسەر عێراقێکی یەکپارچە.
هاوکات چین کاریگەری خۆی لە باشووری عێراق دروست کردوە، لەڕێگەی چەندین گرێبەست لە کەرتی نەوت و گاز کە دواتر دەتوانرێت بەکاربهێنرێت بۆ گرێبەستی ژێرخانی گەورەتر لە سەرتاسەری باشووردا.
ڕێککەوتنی هاوکاری هەمەلایەنە کە لە نێوان ئێران و چین بۆ ساڵی ٢٠٢١ ئەنجامدرا، نوێنەرایەتی درێژکردنەوەی قەبارە و پانتایی ڕێککەوتنی "نەوت لە بەرامبەر ئاوەدانکردنەوە و وەبەرهێنان" دەکرد، کە بەغدا و پەکین لە ئەیلوولی ٢٠١٩دا واژۆیان کرد، کە ڕێگەیان بە کۆمپانیا چینیەکاندا وەبەرهێنان لە پرۆژەی ژێرخانی عێراق لە بەرامبەر نەوت.
بەپێی جێگای سەرسوڕمان نییە کە لەدوانی سودانی، لە ٣ی ئابی ٢٠٢٣، ڕایگەیاندبو، یاسای نوێی یەکگرتووی نەوت کە لە بەغداوە

بەڕێوەدەبرێت، هەموو بەرهەمهێنان و وەبەرهێنانەکانی نەوت و گاز لە عێراق و هەرێمی کوردستان بەڕێوەدەبات و فاکتەرێکی بەهێزە لەوەی یەکپارچەیی عێراق پێکدەهێنن.

دەسەڵاتدارێتی حزبەکان لە هەرێمدا دوای سی دوو ساڵ سەربەخۆیی لە تاڵانچێتی و قاچاخچێتی بە نەوت و دامەزراندنی دۆخ و سیستەمێکی گەندەڵی لە تەواوی بوارەکاندا، لە بەرامبەر پرسەیەکی ئیسواو شەرماوەردان لە ئادەستبونی دەسەڵاتەکەیان بە خزمەتکردن بە یەکپارچەیی عێراق و پابەند بونیان بە حکومەتی ناوەندەوە.